Robert Arnkil
Työelämä- ja tasa-arvovaliokunta 17.10.2018

Lausunto Hallituksen esitykseen HE 62/2018 julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen järjestämistä koskeva lakiesitykseen

Lausunnon ydinsisältö

Hallituksen esityksen HE 62/2018 julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen järjestämistä koskevan lakiesityksen suhteen pidän erityisen tärkeinä kohtina palvelujen aloittamisen, palvelutarpeen arvioinnin, palvelusuunnitelmien ja toteutettavan palvelureitin suunnittelua sekä laadun ja tulosten valvontaa ja seurantaa pohjana palvelujen hankinnalle eri palveluntuottajilta. Näiden tulisi olla vankasti julkisen käsissä. Jos ja kun ne ovat vankasti julkisen käsissä palveluntuottajien monipuolistamista palveluprosessin myöhemmissä vaiheissa voi sinänsä kannattaa.

Julkisen roolin vahvuus on tärkeää työmarkkinoihin ja työuriin liittyvien kokonaisvoimavarojen koordinoinnin näkökulmasta ja huolehtimaan siitä, että palvelukokonaisuus vastaa työmarkkinoiden ja työurien monimutkaistumisen haasteisiin yhteiskunnallisen kokonaisvaikuttavuuden näkökulmasta.

Lakiesitys on kuitenkin monella tavoin ongelmallinen juuri näiden seikkojen suhteen, sillä se näyttäisi avaavan koko palveluprosessin, aivan alusta, eli jo ensimmäisistä haastatteluista (palvelutarpeen arvioinnista) loppuun asti ’palveluntuottajille’, jossa pyrkimyksenä on olennaisesti lisätä yksityistä palvelutuotantoa työvoimapalveluissa. Vaikka kasvupalvelulakiluonnoksissa jätetäänkin palvelujen hankinnan ’yksityistämisaste’ maakuntien harkintaan, on eri yhteyksissä vilauteltu ’70% luokkaa’ olevaa yksityistämistä.

Käyttäen myös hallituksen esityksen itse siteeraamia tutkimuksia ja lähteitä, sekä muita tuoreita tutkimuksia tulen lausunnossani kiinnittämään huomiota siihen, että mitään painavia todisteita yksityisten palvelujen paremmuudesta sen kummemmin työllisyyden edistämisessä kuin kustannusten alentamisessa ei ole olemassa. Kuva on vähintäänkin ristiriitainen – myös lakiesityksen omasta mielestä –ja kansainvälisissä tutkimuksissa ollaan voittopuolisesti kallellaan julkisen paremmuuteen ja joka tapauksessa julkisen erittäin tärkeään rooliin kokonaisuuden hallinnassa.

Paljon tietysti riippuu siitä, miten lakia luetaan ja sovelletaan (ja syntyvätkö maakunnat jne.) ja millaisia tietojärjestelmien kautta tehtäviä asiakasseulontoja kehitetään, mutta nyt lakiesitys näyttäisi avaavan koko prosessin tavalla, joka on aivan ainutlaatuista maailmassa ja on tässä mielessä radikaalimpi kuin Australia tai Britannia, jotka ovat kasvupalvelulain ja nyt kommentoitavana olevan lain keskeisinä referensseinä. Lisäksi näyttää siltä, että julkisen/viranomaisten roolia kauttaaltaan ohennetaan niin, että se vaikuttaa ongelmalliselta. Jätän kuitenkin julkisen vastuun ja roolin ja mm. työttömyysturvaan ja sanktioihin liittyvät yksityiskohdat niiden kommentoitavaksi, jotka tuntevat nämä peremmin.

Keskeisin kommenttini ja muutosesitykseni liittyy siihen, miten laissa esitetään ennen kaikkea työvoimapalveluissa tehtävä alkuarvio (palvelutarvearvio) ja työllistymissuunnitelma, joiden perusteella asiakaspalvelua aletaan ’reitittämään’ ja palveluja hankkimaan ja kilpailuttamaan. Esitän, että tämän alun (ja pitkän palvelukatkoksen jälkeen tehtävän päivityksen) pitää olla selkeästi ja vahvasti julkisen viranomaisen käsissä, kuten myös jatkovaiheiden seurannan ja tulosten varmistamisen. Toisin sanoen laissa tulisi nykyistä täsmällisemmin määrittää alku, eli **palvelutarpeen alkuarviointi, ensimmäinen työllistymissuunnitelma ja jatkovaiheiden hankinnan ensimmäisten vaiheiden suunnittelu, sekä pidempien palvelutaukojen jälkeinen päivittäminen** julkisen viranomaisen tehtäväksi. Tältä osin ”tai palvelun tuottaja” pitäisi poistaa. Kun alkuvaihe on viranomaisen puolesta toteutettu, voisivat ”muut palvelun tuottajat” toteuttaa syvennetyt palvelutarpeen arvioinnin, täydentää työllistymissuunnitelmaa ja alkaa toteuttaa jatkon eri vaiheita.

Tämä siksi, että vain julkisella taholla on kokonaiskuva, vastuu ja intressi huolehtia siitä, että kokonaisuuden toimivuus toteuttaa yhteiskunnalliset tavoitteet ja julkisella säilyy vahva ote siihen mitä 'isommassa katsannossa' aletaan hankkia ja kilpailuttaa.

Esitän, että lakiesitystä HE 62/2018 – ja soveltuvin osin myös tulevaa kasvupalvelulakia - korjataan siten, että edellä mainittu julkisen vahva ote palveluarpeen arviointiin alussa ja palvelun alustavaan suunnitteluun ja allokointiin (ja pitkien palvelukatkosten jälkeen suunnitelmien päivittämiseen) varmistetaan ja siitä poistetaan tältä osin 'tai' kohdat. Myös viranomaisvastuun 'otteen' riittävyys koko palveluprosessiin ja vaikutukset työnhakijoiden oikeusasemaan ja toimeentuloon on syytä tarkistaa. Jätän niiden yksityiskohtien arvioinnin näiltä osin minua asiantuntevampien kommentaattoreiden asiaksi.

1. Suomen haasteet työmarkkinoihin ja työuriin liittyen taustana lakiesitykselle

Tämä on tietenkin moniulotteinen kysymys ja tässä on tyytyminen muutamiin nostoihin, joita pidän olennaisena. Suomelle aivan keskeinen kysymys on niukkojen työvoimavarojen mahdollisimman hyvä 'huolto' ja tehokas käyttö. Tämähän on jälleen kärjistynyt nyt kun talous on elpynyt ja vakaviakin työvoimapulan ongelmia on ilmaantunut. Huollolla tarkoitan sitä, että vientiriippuvaisena pienenä maana meidän on huolehdittava työvoiman osaamisesta ja hyvinvoinnista, senkin vuoksi, että emme ole maahanmuuton mitään nettovoittajia. Tehokas käyttö siinä mielessä, että olemme taitavia, viisaita, ihmislähtöisiä ja tehokkaita koko ihmisten elämänkaarta koskien – aina varhaisvaiheista koulutuksen, työhön sijoittumisen, kuntoutuksen, uudelleenkoulutuksen ja viimein eläköitymiseen asti niukkojen työvoimavarojemme mobilisoinnissa.

Tilanteemme on kuitenkin kovin polarisoitunut, kuten se on kaikkialla Euroopassa. Yhtäältä työelämä ja talous vetävät ja normaalitilanteessa olevien ihmisten suhteen haasteena on mahdollisimman hyvän koulutuksen, sujuvan työelämään sijoittumisen sekä joustavien 'korjausliikkeiden' tehokas toteuttaminen työelämän moninaistumisen ja myös 'hajoamisilmiöiden'edessä, kuten pätkätyöt ja alustatalous. Työelämän ja työurien moninaistuminen on tuottanut sellaista kompleksisuutta, monimutkaistumista, jota ihmisten – ja myös yritysten - on usein vaikea hahmottaa ja siksi myös aivan normaalit resurssit omaavat ihmiset tarvitsevat tietoja, ideoita, ohjausta ja koutsausta.

Tässä kansalaisten oman aktiivisuuden ja tilaisuuksien, 'tilan', luominen tuolle aktiivisuudelle – myös digitaalisia palveluja kehittämällä on olennaista. Toiminta näillä saroilla on paljon muuta kuin perinteistä työvoimapalvelua ja kapeasti ymmärrettyä työllistämistä. Siihen tarvitaan laajaa kumppanuutta.

Polarisaation toinen puoli on vakavampi ja vaikeampi. Meillä on edelleen pitkäaikaistyöttömyyttä, kroonista työttömyyttä ja erilaista pudokkuutta myös urien alkuvaiheissa, kuten viime aikoina paljon julkisuudessa ollut 'poikien ongelma'. Kun talous ja työelämän ovat elpyneet, on jäljellä vielä todella sitkeitä 'kovan ytimen' ongelmia, jotka eivät ratkea millään yksinkertaisella tavalla. Eivät ole ratkenneet edes suorastaan maailmanennätysluokkaa työllisyysasteissa ja alhaista työttömyyttä hipovissa maissa kuten Saksa ja Britannia. Toisin sanoen 'hyvä talous' ei yksistään asiaa ratkaise.

Pyrkimättä mitenkään vähättelemään 'normaalien urien' haasteita ja niiden kompleksisuutta, ovat etäämmällä työmarkkinoista eri syistä olevien ongelmat ja niiden kompleksisuus työvoimapalvelujen (ja niihin liittyvien palvelujen) todella vaikea haaste. Sitä paitsi hyvä toiminta sekä työmarkkinoiden paremmassa ja heikommassa päässä ja näiden välisen yhteyden luominen (ja jakautumisen välttäminen), kuten vaikkapa koulutuksen ja työelämän yhteyksiä ja kaikkien osaamista parantamalla on tärkeää.

Ihmisten esteet työelämään kiinnittymiselle eri elämänvaiheissa ovat moninaiset, niitä voi olla liittyen tavoitteiden ja motivaation epäselvyyteen, osaamiseen, terveydentilaan, arjen hallintaan, ihmissuhteisiin, talou-

teen… Esteitä voi olla useita yhtä aikaa, varsinkin työttömyyden pitkittyessä, jolloin elämäntilanteen paraneminen edellyttää etenemistä useilla alueilla, joka puolestaan tuottaa palveluille ja niiden koordinoinnille haasteita. Asian tekee vaikeammaksi vielä se, että eteneminen näillä eri alueilla voi kestää hyvinkin eri aikoja. Terveydentilan kohentaminen voi viedä vuosia siinä missä täydennyskoulutus voi purra jo muutamassa viikossa. Jos työnhakija on ollut kovin etäällä työmarkkinoista ja palveluista, on ensin saatava kontakti aikaiseksi ja motivaatio ja rohkeus tilanteen kohentamiseksi vauhtiin – ja tämä voi kestää pitkäänkin. Mitään ihmeinnovaatiota tämän virittämiseksi ei ole olemassa, ei sen kummemmin julkisella kuin yksityiselläkään sektorilla.

Valitettavasti on niin, että tulosten osoittaminen etenemisestä tällaisissa usein 'pehmeissä' (mutta tärkeissä) asioissa on huomattavasti vaikeampaa kuin 'kovissa' (kuten työllistyminen avoimille markkinoille). Kysymys on myös niiden menetelmien kehittymättömyydestä, joilla tätä edistystä seurataan ja mitataan. Tämän vuoksi sellaiset palvelut, jotka ahkeroivat näiden 'pehmeiden' elämänhallinnan asioiden edistämisessä jäävät säännönmukaisesti aliarvostetuiksi ja usein aliresurssoiduiksi. 'Aktivoitumisen' aika sitä paitsi ylittää monesti intervention (kuten projektin) olemassaoloajan, tai vaalikauden, jolloin asia jää puolitiehen, tulokset todentamatta – ja aloitetaan taas alusta.

Tämä kompleksinen elämäntilanteiden ongelmavyyhti on olennaisin haaste kaikissa Euroopan maissa ja sen haasteet samat olipa palveluja enemmän tai vähemmän yksityistetty.

2. Tarvitaan koko elämänkaarta koskevaa kumppanuuskonseptia vastaamaan komplekseihin haasteisiin

Elämänurat, työurat ovat moninaistuneet ja usein myös pirstaloituneet – tätä moninaisuutta on ihmisten vaikea hahmottaa ja niitä tukevat palvelut ja tuet tahtovat jäädä muutoksista jälkeen. Tällöin siirtymistä tulee riskialttiita. Erityisen riskialttiita ne ovat silloin, kun elämäntilanteessa on useita eri ongelmia ja esteitä työelämään kiinnittymiselle ja työurien vakauttamiselle.

Tarvitaan uusia kokonaisuutta hahmottavia konsepteja, jotta eri toimijoiden pyrkimyksiä saataisiin paremmin puhaltamaan yhteen hiileen. Tätä ongelmavyyhteä ja siihen liittyviä ratkaisuja on hahmotettu tärkeässä eurooppalaisessa konseptissa, jonka alkuperäisenä esittäjänä on ollut prof. Günther Schmid tiimeineen. Kysymyksessä on nk. *Transitional Labour Market* (TLM) konsepti, eli 'siirtymätyömarkkinoiden' konsepti.[1] Voimatta tässä yhteydessä mennä yksityiskohtiin, nostan siitä muutamia keskeisiä asioita, sillä mielestäni ne liittyvät erittäin keskeisesti edessä oleviin haasteisiin työmarkkinoilla ja työurissa, ja varsin keskeisesti Suomeen, jolla on edessään seuraavalla hallituskaudella myös sosiaaliturvan iso remontti.

TLM:n fokuksessa ovat elämänuran aikaisten siirtymien turvallisuuden ja eteenpäinmenon tukeminen, eli että elämässä päästään merkityksellisellä tavalla eteenpäin ja avautuu mahdollisuuksia (eikä 'pudota'). 'Katse' on siirtymissä, kuten koulutuksesta työelämään, työttömyydestä työhön, täysipäiväisyydestä osapäiväisyyteen ja takaisin, palkkatyöstä yrittäjyyteen ja takaisin, työstä työhön, jatkokoulutuksesta työhön, sairastamisesta työhön, perhevapailta työhön jne. Myös alkuvaiheen siirtymät tietenkin ovat kriittisiä, kuten lapsiperheen alku, esikouluun ja kouluun meno jne. Saksan kielessä siirtymä on übergänge, eli 'silta', linkki, joka antaakin hyvä metaforan siitä mistä on kysymys.

'Täystyöllisyys' (tai 'mahdollisimman täysi työllisyys') ymmärretään TLM-konseptissa elämänaikaisen siirtymien mahdollisimman hyvänä toteutumisena. Siihen kuuluu myös osallisuus ja osallistuminen kansalaisena,

[1] Gazier, Bernard and Gautie, Jérôme (2011) "The "Transitional Labour Markets" Approach: Theory, History and Future Research Agenda," *Journal of Economic and Social Policy*: Vol. 14: Iss. 1, Article 6.
Available at: http://epubs.scu.edu.au/jesp/vol14/iss1/6

ei vain kapeasti työ. Ei siis vain ’onko tämä siirtymä (lyhyellä tähtäyksellä) rahallisesti kannattava’, vaan onko tämä siirtymä elämänuraa oikeasti edistävä.

Siirtymät ovat tulleet monimutkaisemmiksi. Esimerkiksi nuori perhe, jossa molemmat ottavat vuorollaan perhevapaata, kuvassa on voi olla samaan aikaan osa-aikatyötä, yrittäjyyttä, työllistämistukia, kouluttautumista, sosiaaliturvaa, kenties sairastumistakin. Käsillä on kompleksinen tilanne, jossa on erittäin vaikea optimoida toimintaa ja tuloja. Suomessa sosiaaliturva on selvästi pudonnut tässä pulkasta. TLM siis tarkastelee ’siirtymäturvallisuutta’ eli miten elämänikäiset siirtymät olisivat mahdollisimman positiivisia.

Siirtymätilojen mahdollisimman hyvään toteutumiseen tarvitaan usein moniammatillista panosta, jota koordinoimaan tarvitaan ’brokereita’, koutseja ja omavalmentajia. Myös sellaisia ’tiloja’ joissa voi omalla aktiivisuudella ottaa selvää mahdollisuuksista (kuten Ohjaamot ja digipalvelut).

TLM lähestymistapaan kuuluu vahvasti paitsi yksilöllisten siirtymätilanteiden tukeminen, myös institutionaalinen ja toimintapoliittinen näkökulma, eli miten voidaan edistää eri toimintojen, tukien ja politiikkojen yhteensovittamista. Julkisella politiikalla on tässä ratkaisevan tärkeä rooli niin mikro-, meso- kuin makrotasollakin, eli säätelemässä koko työllisyyden ja sosiaaliturvan toteutumista.

> **Kaiken kaikkiaan tämä tarkoittaa erittäin hyvää yhteistyötä julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin, sekä kansalaisaktiivisuuden välillä paikallisella tasolla. Tämän yhteistyön koordinoinnissa ja varmistamisessa julkisella on ratkaisevan tärkeä rooli. Toisin sanoen olennaista ei ole niinkään markkinoituminen, vaan voimavarojen koostaminen julkisen johtamissa kumppanuuksissa, jossa markkinoitumisella on oma roolinsa.**

3. Onko palvelujen avaaminen merkittävällä tavalla yksityiselle sektorille lakiesityksen kaavailemalla tavalla hyvä vastaus edellä kuvattuihin haasteisiin. Mitä sanovat asiaan liittyvät kansainväliset tutkimukset ja kokemukset?

3.1. Lakiesityksen tavoitteet

Esityksen tavoitteena on lisätä julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen asiakaslähtöisyyttä ja vaikuttavuutta mahdollistamalla markkinoiden hyödyntäminen palveluprosessien hallinnassa ja palvelujen tuotannossa. Palveluntuottajilla voi esityksen mukaan olla viranomaista paremmat mahdollisuudet tarjota yksilöllisiä, erilaisten työnhakijaryhmien tarpeisiin vastaavia palvelukokonaisuuksia sekä henkilökohtaista asiointia.

Muutoksella tuettaisiin esityksen mukaan julkisiin työvoima- ja yrityspalveluihin liittyvien järjestäjä-tuottaja -mallien kehittämistä ja kasvupalvelumarkkinoiden rakentumista jo ennen maakunta- ja kasvupalvelu-uudistuksen voimaantuloa. Tavoitteena on myös kehittää työnhakijoiden palveluja. Vastaavat tavoitteet koskevat myös yrityspalveluja.

Vuoden 2020 alusta lukien toteutettavan maakuntauudistuksen yhteydessä julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen järjestäminen on tarkoitus siirtää maakuntien vastuulle. Kasvupalvelu-uudistuksen yhtenä perusajatuksena on kilpailullisuus eli yksityisten palvelun- tuottajien hyödyntäminen laajasti palvelujen tuottamisessa.

Kilpailullisuuden tavoitteena on synnyttää uusia palveluinnovaatioita ja nykyistä asiakaslähtöisempiä palveluja kustannustehokkaasti. Julkisten työvoima- ja yrityspalvelujen ja edelleen kasvupalvelumarkkinoiden rakentumista ja uusien palveluinnovaatioiden syntymistä voitaisiin edistää, mikäli jo ennen maakuntauudistuksen voimaan tuloa mahdollistettaisiin se, että työ- ja elinkeinotoimistot voisivat hankkia palveluntuottajilta palvelukokonaisuuksia, joissa palveluntuottaja hoitaisi myös työnhakijan palveluprosessiin liittyviä tehtäviä.

Esitykseen liittyy toisin sanoen huomattavia innovaatio-odotuksia, ennen kaikkea perustasolla, eli asiakaspalvelun 'etulinjassa'.

Keskeisenä haasteena selvityksissä, joihin lakiesitys viittaa nähdään se, ettei yksittäisen asiantuntijaorganisaation osaamispääoma enää kykene vastaamaan monimuotoiseen asiakaskuntaan tai asiakkaiden yksilöllisiin palvelutarpeisiin. Keskeisenä ratkaisuvaihtoehtona esitetään julkisen ja yksityisen sektorin palveluntuottajien sekä asiakkaan voimavarojen yhdistämistä. **Tämä 'kumppanuuspyrkimys" on sinänsä kannatettavaa, mutta julkisen roolin ohentaminen ei.**

Yksityisten palvelun- tuottajien vahvuuksiksi arvioidaan erityisesti kyky vastata tiettyjen asiakasryhmien tai ammattiryhmien työllistymisen haasteisiin. Parhaiten yksityinen sektori on esityksen mukaan Suomessa tähän mennessä suoriutunut 3–9 kuukautta työttömänä olleiden työllistämisen edistämisessä, eli lyhytkestoisessa työttömyydessä. **Lyhytkestoinen työttömyys ei kuitenkaan ole työttömyyden purkamisen olennaisin haaste, vaan pitkäaikais- ja krooninen (toistuva) työttömyys, joka siis Suomessa ei ole ollut yksityisen sektorin vahvuusalue**. Pitkäaikaistyöttömien kohdalla Suomessa ei vielä esityksen mukaan juurikaan ole erikoistuneita palvelutoimijoita eikä toimivia markkinoita. Nämä ovat olleet julkisen ohella ennen kaikkea järjestöjen varassa, joilla onkin runsaasti kokemusta haastavista asiakastilanteista. Kansainvälisesti tilanne on toinen ja esimerkiksi Britanniassa yksityinen palvelutuotanto kantaa kokonaisuutena vastuun vaikeasti työllistyvien palveluista. Sielläkin, kuten Australiassa, järjestöjen rooli on tärkeä.

Toisin sanoen kaikkein haastavimpien kysymysten suhteen Suomessa ollaan markkinoilla vielä koko lailla lähtökuopissa. Australialla on mennyt 20 vuotta yksityistä laajasti käyttävän systeeminsä toimintakyvyn varmistamiseen, Britannialla yhtä lailla.

Julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annettua lakia ehdotetaan muutettavaksi siten, että työ- ja elinkeinotoimiston lisäksi palveluntuottaja voisi hoitaa työnhakijan palveluprosessiin liittyviä tehtäviä. **Itse asiassa lakiesitys avaa koko prosessin alusta loppuun.** Toteutus riippuu tietysti siitä millaiseen työvoimapalvelun kokonaisuuteen tai kasvupalveluun ja sitä tukeviin tieto- ja allokointijärjestelmiin päädytään.

Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus tai työ- ja elinkeinotoimisto voisi esityksen mukaan hankkia palveluntuottajilta palvelukokonaisuuksia, joissa palveluntuottaja hoitaisi työnhakijan haastattelun ja palvelutarpeen arvioinnin sekä laatisi työllistymissuunnitelman yhdessä työnhakijan kanssa. Palveluntuottaja voisi myös seurata sitä, miten työnhakija toteuttaa työllistymissuunnitelmaansa. Mahdollisten työllistymissuunnitelman toteuttamiseen liittyvien laiminlyöntien vaikutuksen työnhakijan oikeuteen saada työttömyysetuutta selvittäisi ja ratkaisisi esityksen mukaan kuitenkin aina työ- ja elinkeinotoimisto.

> **Palvelukokonaisuuksiin pyrkiminen on sinänsä kannatettava asia, mutta koko palveluprosessia ollaan käsitykseni mukaan avaamassa varsinkin alkupäästään liikaa ja viranomaisten 'otetta' kokonaisuuteen ohentamassa merkittävästi, todennäköisesti liikaa.**

3.2. Palveluprosessin alku Australiassa ja Britanniassa

Koska Suomen valmisteluissa – niin kasvupalvelulaissa kuin nyt arvioitavassa työvoimapalvelulaissa keskeisenä referenssinä ovat olleet Australia ja Britannia, on paikallaan katsoa, miten niissä on toteutettu palvelun alitus, palvelutarpeen arvio, poluttaminen ja allokointi.

Australiassa palvelu käynnistyy julkisen palvelun yksikön, Centerlinkin kautta. Asiakas profiloidaan *Job Seeker Profiling Instrument* työkalulla (JSCI), jossa on 23 'tekijää', osa hallinnollisista työnhakijatiedoista, osa puhelimitse tai henkilökohtaisessa tapaamisessa hankittuja työnhakijaa kuvaavia ja hyödyttäviä tietoja. Syntynyt numeerinen pisteluku määrittää ohjataanko asiakas linjalle 'A', peruspalveluihin, vai 'B', jonkin verran intensiivisempiin palveluihin. Jos pistemäärä osoittaa linjalle 'C', eli kaikkein intensiivisimpiin (ja kalleimpiin) palveluihin (jossa siis taustalla on asiakastilanteen kompleksiteettia), työnhakijan on ensin osallistuttava julkisen

palvelun virkailijan henkilökohtaisessa palvelussa tekemään arvioon. Tämä arvio määrittää osallistuuko asiakas C-linjan palveluun, vai erityisesti rahoitettuun vajaakuntoisten työvoimapalveluun, Disability Employment Services (linja 'D'), jonka sopimukset ovat erilaisia kuin linjoilla A-C. A - C linjoilla palveluhankinta ja kilpailutus perustuu 'normaaliin' kilpailuttamiseen, mutta D-linjalla tehdään pitkäaikaisia ja kiinteähintaisia sopimuksia, jotta näissä todella monimutkaisissa ja herkissä palveluissa palveluntuottajat (jotka ovat pitkälti järjestöjä ja kolmatta sektoria) voivat toimia pitkäjänteisesti. Kilpailuefekti tulee D-linjalla laatupalautteen kautta.

Linjoilla Aja B sovitaan pakollisista ja yksinkertaisista 'takaisin työhön' suunnitelmista. Perusteellisimmat aktivointi/työnhakusuunnitelmat tehdään linjalla C ja niiden tulee olla yksilöllisesti räätälöityjä. Tämän kautta tehdyissä sopimuksissa määritellään julkisen toimesta minimiehdot kuten kontaktien tiheys ja toimenpiteiden laatu ja suunnitelmien toteutumista valvotaan/arvioidaan säännöllisesti julkisen tahon sopimuksia valvovien viranomaisten toimesta.

Australiassa pääkysymykseksi on muodostunut väärä/puutteellinen profilointi ja linjoille osoittaminen, eli tilanteet, joissa työnhakijan esteet työmarkkinoille sijoittautumisessa osoittautuvat suuremmiksi, kuin julkisen alkuarviot näyttivät (tai sellaisia esteitä ilmaantuu prosessin kuluessa), eli juuri kompleksisissa tilanteissa. Tällaisissa tapauksissa tilanne arvioidaan uudelleen ja asiakas osoitetaan paremmin resurssoidulle linjalle.

Britanniassa jokaisen työnhakijan ja niiden joilla on terveydellistä tai muita vajaakuntoisuutta täytyy tehdä 'hakijasitoumus', joka laaditaan julkisen työvoimatoimiston virkailijan ('job coach') kanssa ensimmäisessä haastattelussa. Tässä sovitaan ja määritellään millaista työnhakua ja työelämään valmistautumista ryhdytään toteuttamaan ja mitä asiakkaan tulee tehdä. Oikeus intensiivisimpiin ohjelmiin määrittyy yleensä sen mukaan, miten pitkään asiakas on ollut työttömyystuilla (tai sosiaalituilla), mutta myös sen mukaan kuuluuko hän johonkin erityisryhmään (kuten esimerkiksi vankilasta palaavat jne.). Britanniassa ei käytetä profilointityökalua, mutta jonkinlainen seulontatyökalu on kehitteillä, jolla on tarkoitus tukea uuteen Work & Health ohjelmaan ohjaamista.

Näiden julkisen tahon toteuttamien alkuvaiheiden jälkeen tarvittavat perusteellisemmat arviot ja aktivointisuunnitelmien täydentämiset toteutetaan palvelun hankinnan puitteissa, jossa käytetään myös muita palveluntuottajia, eli laajasti yksityistä sektoria. Palvelun toteutumista ja laatua arvioidaan sopimuksen toteutumisen viranomaisvalvonnan kautta.

Australiassa käytetään yksityisiä palveluja koko työnhakijajoukkoa koskien, Britanniassa ansiosidonnaiset asiakkaat ovat edelleenkin valtion työvoimapalvelun, Job Centereiden asiakkaita ja yksityisten palvelujen (mukaan lukien järjestöt ja kolmas sektori) hankinta koskee niitä, jotka ovat pitkittyneesti tukien varassa ja joilla on erilaisia työmarkkinoille kiinnittymisen ongelmia. Britannian osalta on myös olennaista todeta, että ostopalvelujen hankintaa rationalisoitiin voimakkaasti n. 10 vuotta sitten, jossa palvelut nyt ostetaan kahdeksaltatoista suurelta palveluntuottajalta ('Primary Contractors', eli ensisijaiset palveluntuottajat) ja sopimukset ovat monivuotisia ja arvoltaan miljoonia puntia. Tällä haluttiin päästä eroon tuhansien kilpailutusten sekavasta tilanteesta (jossa on myös huomattavia byrokratiakustannuksia) ja haluttiin luoda palveluun jatkuvuutta ja yllyke investointeihin ja innovaatioihin. Ensisijaiset toimittajat ovat vapaita alihankinnoimaan (ostamalla tai kilpailuttamalla), mutta alihankkijat on ilmaistava tarjouksessa, eikä niitä saa vaihtaa ilman selviä syitä. Tällä tavoin Britanniassa on haluttu myös luoda edellytyksiä sille, että ensisijaiset toimittajat voivat luoda palvelukokonaisuuksia ja palveluketjuja vastaamaan 'komplekseihin' asiakastilanteisiin ja hyödyntämään mm. järjestöjen osaamista ja kokemusta monissa vaativissa asiakasryhmissä.

Suomen linjaukset näissä asioissa ovat vielä tekemättä ja yhtenä vaarana on, että ajaudutaan Britannian aikaisempaan sekavaan tilkkutäkkimäiseen kilpailutukseen.

Huomionarvoista siis on, että molemmissa maissa, joita tietyllä tavalla on käytetty Suomen muutosten mallina, palvelun alkuarviointi ja allokointi tapahtuu siis julkisen palvelun

kautta. Alkuvaiheissa tehdään myös tarvittavia korjauksia, ja käytetään julkisia henkilökohtaisia palveluja jos osoittautuu, että asiakkaan esteet työmarkkinoille pääsyn suhteen ovatkin suurempia kuin ensin näytti. Voidaankin mielestäni aiheellisesti kysyä, ollaanko Suomessa Australian ja Britannian esimerkkienkin vasten menossa liian pitkälle palveluprosessin avaamisessa ja julkisen roolin ohentamisessa.

3.3. Mitkä ovat vaikuttavuusodotukset ja mitä tutkimukset ja kokemukset sanovat yksityisten työvoimapalveluiden vaikuttavuudesta?

Jos lakiesityksen kaltaisia suuria muutoksia työvoimapalvelun tuotantoon kaavaillaan, täytyisi kai olla perusteellisia ennakkoarvioita vaikutuksista ja evidenssiä yksityisten palvelujen vaikuttavuudesta? Onkin koko lailla hämmästyttävää, että näinkin radikaaleja muutoksia vasten esityksessä ei ole mitään merkittävää evidenssiä, eikä ennakkoarviota siitä, että työvoimapalvelujen laaja yksityistäminen toisi olennaisia parannuksia sen paremmin työllistymiseen kuin kustannusten hillintään. Päinvastoin, useimmat esityksen esiin nostamat kommentit ovat ristiriitaisia tai negatiivisia ja positiivisetkin kovin viitteellisiä.

Hallituksen esitys itse toteaa, että ”siitä, pystyvätkö palveluntuottajat tuottamaan työnhakijan palveluprosessiin liittyviä tehtäviä kustannustehokkaammin kuin julkinen sektori, ei ole mahdollista esittää etukäteisarvioita.” Toisin sanoen mitään arviota tästä ei ole.

Lisäksi todetaan, että ”jotta muutos olisi kustannusneutraali, tulisi palveluntuottajien tehokkuuden olla siinä määrin julkisesti tuotettuja palveluja parempi, että palveluntuottajien kilpailuttamisesta ja valvonnasta aiheutuvat kustannukset saataisiin katettua.” Toisin sanoen kilpailuttamisen tulisi olla sillä tavoin tuottoisaa ja tehokasta, että se kompensoi kilpailutusbyrokratian aiheuttamat kustannukset (ja kokonaislaskelmassa pitäisi itse asiassa ottaa huomioon myös palvelun tarjoajien ’byrokratiakustannukset”). Tästäkään ei ole mitään arviota.

Tätä pohditaan toki esityksessäkin jossain määrin. Esityksessä todetaan että ”ilmoitusten tekeminen työttömyysetuuden maksajille ja työ- ja elinkeinotoimistolle tulisi sisältymään hankittavaan kokonaisuuteen. Tämä voisi lisätä palveluiden hankintakustannuksia. Julkisen sektorin hallinnollisten kustannusten lisäksi kilpailuttamiseen liittyy palveluntarjoajien kustannus tarjouskilpailuun osallistumisesta sekä tarjouksien jättäjien riski kilpailutuksen häviämisestä.”

Edelleen esityksessä todetaan, että ”lisäksi kustannustehokkuusarvion tekemiseen vaikuttaisi merkittävästi se, millaisella volyymilla ja minkälaisin periaattein hankintoja tehtäisiin. Koska nämä ovat ehdotetun lakimuutoksen toimeenpanoon liittyviä tekijöitä, on työnhakijan palveluprosessiin liittyvien tehtävien hoitamisesta aiheutuvien kokonaiskustannusten muutos epävarmaa.”. Tämä liittyy myös tärkeällä tavalla siihen, syntyvätkö maakunnat vai eivät ja missä määrin maakunnat linjaavat siirtymisen yksityiseen palvelutuotantoon. Jos Suomeen syntyy 18 maakuntaa, joilla kullakin on omanlainen kilpailutuspolitiikkansa, syntyy tilkkutäkki, jossa yksityisten palveluntuottajien on vaikea suunnistaa ja riskit ovat suuret.

Hallituksen esityksen omissa taustoituksissa esitetään siis varsin huomattavia varauksia sen suhteen mitä yksityistämiseltä voi odottaa.

Kuva tulee vielä ongelmallisemmaksi, kun katsotaan, mitä palvelujen yksityistämisestä maailmalta tiedetään.

Hallituksen esitys itse toteaa, että ”tutkimuskirjallisuus tarjoaa jossain määrin ristiriitaista tietoa työnvälityspalveluiden yksityistämisen tuloksista ja luotettavia vertaisarviointimenetelmiin perustuvia arvioita on tehty vähän.”

”Tulokset ovat riippuvaisia muun muassa kontekstista ja alueesta. Ison-Britannian ja Australian kokemukset

yksityisen työvoimapalvelun (laaja vastuu) vaikuttavuudesta ovat olleet lupaavia, vaikka tutkimuksellisesti nettovaikuttavuutta on vaikeaa arvioida."

Esityksen mukaan "Innovatiivinen palvelutarjonta ja yksilöllinen asiakasohjaus ovat vahvistuneet. Myös kustannusvaikutukset kansantalouden tasolla ovat olleet siinä määrin positiivisia, että kyseiset maat ovat jatkaneet yksityisen tuotannon kokonaisvastuulle pohjautuvalla palvelurakenteella." Myös tällaisia havaintoja maailmalla on, mutta ei missään tapauksessa kauttaaltaan tai pääasiassa.

Esitys mainitsee myös, että prof. Dan Finn (Subcontracting in Public Employment Services, 2011) raportoi 12 vaikuttavuustutkimuksen tuloksista Isossa-Britanniassa, Saksassa, Alankomaissa, Ranskassa ja Ruotsissa. Tulokset ovat ristiriitaisia: Isosta-Britanniasta löytyvät myönteisimmät arviot ja negatiivisempia tuloksia on saatu Saksasta, Ranskasta ja Ruotsista. Finn katsoo, että yksityiset palveluntuottajat voivat tietyissä sopimusjärjestelyissä parantaa joidenkin ryhmien osalta tuloksia ja tuoda innovaatioita palveluihin. Kuva on siis ristiriitainen ja on omiaan korostamaan sopimuspolitiikan erittäin hyvää hallintaa.

Lisäksi esityksessä todetaan, että hallituksen kärkihankkeen "Työvoimahallinnon uudistaminen työllistymistä tukevaksi" osana toteutettujen pilottien arviointitutkimuksen (TEM julkaisuja 43/2017), havaintojen perusteella ei pystytä arvioimaan, missä määrin markkinoiden avaaminen voisi tehostaa työnvälitystä ja tuottaa positiivisia työllisyysvaikutuksia. Yksityinen palvelutuotanto ei ole toteutuskustannuksiltaan ole myöskään välttämättä halvempaa kuin julkinen. (TEM julkaisuja 7/2016)

Tuore yhteenveto (Andreas Bergström ja Lars Calmfors (2018) Framtidens arbetsförmedling. FORES) useiden maiden tutkimuksista ja vertailuista julkisten ja yksityisten palvelujen paremmuudesta työllistämisen tai kustannusten suhteen päätyy siihen, että ei löydy todisteita siitä, että yksityinen olisi parempi sen kummemmin työllistämisessä kuin kustannusten alentamisessakaan. Joissakin tapauksissa tulokset olivat selvästi huonompia yksityisellä. Useimmat tutkimukset olivat satunnaistettuun koe-asetelmaan perustuvia ja niitä oli toteutettu Tanskassa, Ruotsissa, Ranskassa, Saksassa, Sveitsissä ja Belgiassa (em. teoksen luku: Bruno Crépon : Private Providers of Labour Market Services: a Review of the Evidence).

Vertailujen tekeminen julkisten ja yksityisten työvoimapalvelujen välillä on monimutkainen asia, mutta edellä mainittujen hallituksen esityksen omien siteerausten ja viimeisenä mainitun tuoreen katsauksen valossa ei näyttäisi olevan mitään painavaa evidenssiä siitä, että yksityiset palvelut olisivat jotenkin olennaisella tavalla paremmat kuin julkiset.

> **En ole kuitenkaan tässä esittämässä, että edellä mainittua varsin kriittistä katsausta vasten yksityisillä palveluilla ja niiden lisäämisellä ei olisi paikkaansa ja tärkeää annettavaa Suomelle. Päinvastoin, Suomi on ollut jälkitulija markkinamekanismien hyödyntämisessä julkisissa palveluissa ja järkevän kumppanuuskokonaisuuden ja vahvan julkisen puitteissa yksityisten palvelujen lisäämisellä voi olla merkittävä rooli. Ongelmallista mielestäni kuitenkin ovat ylimitoitetut 'innovaatio-odotukset' sekä ennen kaikkea julkisen roolin liiallinen ohentaminen, varsinkin palveluprosessin alkuarviointien ja siitä käynnistyvien poluttamisten ja resurssien allokoinnin suhteen.**

3.4. Tulokset, tavoitteet ja vaikuttavuus

Yksityisten palvelujen ja kilpailuttamisen käyttöön liittyy myös innovaatio-odotusten ja taloudellisten tavoitteiden ohessa pyrkimys uudistaa palvelujen hankintaa siten, että palkitaan työllistämistuloksista (pääosin jälkikäteen tiettyjen seurantajaksojen mukaan). Myös tässä mallia otetaan Australiasta ja muualta.

Suunnitelmissa on siis korostaa sellaista palvelujen ostamista ja palkitsemista, jossa maksetaan tuloksista – ja nimenomaan 'kovista' tuloksista, eli sijoittumisesta avoimille markkinoille (ja siellä pysymisestä). Tätä nimitetään 'black box' –malliksi, eli että palvelun ostaja on kiinnostunut tuottajan tuloksista, ei siitä, miten tuo

tulos tuotetaan, kunhan se on laillista. Tuottajalla on ’innovointivapaus’ miten tulos syntyy. Tämä on sinänsä yleisenä tavoitteena järkevä ja perusteltu, mutta on tärkeää huomata, että Australia ja Britannia ovat tätä perusmalliaan korjanneet moneen kertaan, niin että nyt siellä ei enää olekaan tiukka ’black box’, jossa palkitaan vain sijoittumisesta avoimille markkinoille (ja siellä pysymisestä), vaan ’grey box’, jossa palvelu prosessin laatua on lähdetty avaamaan ja palkitaan myös välituloksista, eli etapeista kohti avoimia markkinoita (eri vaiheet toimintakyvyn lisääntymisessä, eli ’pehmeät tulokset’). Tällaisesta ’grey box’ maailmasta Suomella jo on erittäin pätevää kokemusta, kuten vaikkapa välityömarkkinoilla TYP-toiminnassa ja kunnissa. Australiassa ja Britanniassa lähdetty avaamaan ’boxia’ niin, että palveluntuottajien on kerrottava käytännöistään (ja sitouduttava laatustandardeihin), jotta saataisiin aikaan laajempaa vaikuttavuutta hyvillä käytännöillä ja on lisätty vuoropuhelua tuottajien kanssa ja välillä. Tällainen läpinäkyvyyden ja vuoropuhelun lisääminen kilpailumarkkinoilla vaatii osaamista ja taitoa.

Tärkeää on myös välttyä kermankuorinnalta ja parkkeeraamiselta eli siltä, että palvelun tuottajat keskittyvät helpommin työllistettäviin (koska työllistämisestä maksetaan). Britannian ratkaisu on ollut, että palkkiot ovat suurempia niiden työllistämisestä, jotka ovat etäämmällä työmarkkinoista (ja siis juuri niitä, jotka ovat kompleksisemmissa tilanteissa). Etäisyyden ’proxynä’, eli edustajana on asiakkaan toimeentulon lähde palvelua aloitettavissa. Pitkäaikainen sosiaalisten tukien varassa oleminen ’edustaa’ etäisyyttä työmarkkinoista ja palkkio työllistymisestä on moninkertainen lähempänä työmarkkinoita oleviin verrattuna.

Jos referenssinä kerran ovat Australia ja Britannia, olisi tärkeää ottaa referenssiksi ’Australia ja Britannia 2.0, eikä 1.0.’ niin että Suomessakin saataisiin käyttöön parhaimmat mallit, sillä tällä on erittäin suuri merkitys sille, missä määrin tulevissa työvoimapalveluissa ja niiden tulostavoitteissa ja kilpailuttamisessa pystytään ottamaan huomioon tämän lausunnon alussa mainittuja keskeisimpiä haasteita, eli Suomen työvoimavaroista huolehtimista ja aktivointia, pitkäaikaistyöttömyyden ehkäisyä ja purkamista sekä elämänkaaren mittaisten siirtymien tukemista, vai nähdäänkö työvoimapalvelut kapeasti vain työllistämisenä avoimille markkinoille, joka tietenkin on kokonaistavoitteena.

4. Maailmalla – myös markkinoita laajasti hyödyntävissä maissa –mennään nyt kohti työvoimapalvelujen devoluutiota, eli paikallis-alueellisia kumppanuuksia, eikä kohti yksityisten palvelujen olennaista lisäämistä

4.1. Pääsuuntana paremmat kumppanuudet

Laajempi yksityisten voimavarojen käyttö ja yksityisten palvelujen kokeilutoiminta, jota tällä lailla pyritään mahdollistamaan, ovat sinänsä kannatettavia asioita. Laki on kuitenkin avaamassa asiaa kovin kapeasti ja irrallisesti ja tietyllä tavalla ennenaikaisesti, varsinkin kun maakuntia ja kasvupalveluja, alliansseista puhumattakaan ei vielä ole muodostettu.

On sitä paitsi tärkeää huomata, että esimerkiksi Britanniassa, joka on ollut yhtenä keskeisimmistä ’malleista’ Suomen markkinalähtöisyyden lisäämisessä, on itse monella tavoin parhaillaan kulkemassa pikemminkin kumppanuuksien ja kaupunkiseutujen roolin vahvistamisen suuntaan. Suurin ’markkinoitumisaalto’ on ohi ja mm. Ensisijaisten palvelutoimittajien (’Primary Contractors’) markkinat ovat hyvän kysynnän myötä olennaisesti supistuneet. Jäljellä on kumppanuuksia vaativien kompleksisten tilanteiden ratkominen.

Sama kehityskulku, eli kuntien, kaupunkiseutujen, valtion ja muiden toimijoiden (kuten järjestöt ja yritykset) kumppanuuksien vahvistaminen on käynnissä Saksassa, Hollannissa, Tanskassa, Kanadassa, USA:ssa ja monessa muussa maassa.

Britanniassa – ja myös esimerkiksi Kanadassa ja USA:ssa käydään vilkasta devoluutiokeskustelua vaikeiden ja kompleksisten työmarkkina- ja työllisyysongelmien edessä, eli siitä, että valtaa ja rahoitusta pitäisi työllisyyden edistämiseksi saada enemmän paikallistasolle. Britanniahan on paljon keskusjohtoisempi maa kuin

Suomi, myös työllisyyspolitiikassa, eikä kuntien asema ole läheskään yhtä vahva ja palveluiltaan kattava kuin Suomessa. Lähemmäs Suomen kuntaa, tai tulevaa kaavailtua maakuntaa on 'county', 'kreivikunta', eli kunnista seuraava taso, mutta sekään ei ole vastaava sikäli, että monet yhteiskuntapolitiikan alueet, jotka ovat Suomessa pitkälti kunnissa, kuten koulutus, on Britanniassa keskusjohtoista. Koulutuksen ja osaamisen kytkeminen työvoimapolitiikaan onkin ollut yksi Britannian työvoimapolitiikan heikkous. Argumentointi paikallisen roolin vahvistamisen puolesta nostaa esiin erityisesti paikallistuntemuksen ja toimenpiteiden räätälöinnin tärkeyden, paikallistason kyvyn yhdistellä resursseja ja toimijoita alueellis-paikallisen elinvoiman, hyvinvoinnin ja työllisyyden edistämiseksi. Kun alueellis-paikallisella tasolla on käytettävissään kokonaisbudjetti (johon yhdistetään valtion, kuntien ja muiden rahaa), sillä on myös insentiivi käyttää varat viisasti pidemmän tähtäyksen vaikuttavuuden saavuttamiseksi, sillä se säästää menoja ja tuo rahaa. Samalla tavoin Tanskan kunnallistetussa työvoimapolitiikassa on vahvat yllykkeet toimia yhteiskuntapoliittisesti viisaasti pidemmällä tähtäimellä.

Parhaillaan monet kaupungit Britanniassa ('Core Cities')[2] tekevät aloitteita kaupunkiseutujen roolin vahvistamiseksi näissä merkeissä, kuten etujoukoissa kulkeva Suur-Manchesterin alue. Kehityskulkuun liittyy myös Universal Credit, eli sosiaaliturvan 'rationalisointi', jossa siinäkin työllisyyden ja sosiaaliturvan paremmaksi kytkemiseksi tarvitaan paikallista otetta.

Britannian ja monien muiden maiden (kuten Saksan ja Hollannin ja käytännössä myös Tanskankin) kehityskulku työllisyyspolitiikassa ja siihen liittyvissä muissa politiikoissa on siis hyvin samanlaista, mistä Suomessakin puhutaan, niin maakuntien, kuin kasvupalveluidenkin suhteen. Britannia lähestyy devoluutiota keskusjohtoisuuden lieventämisen kulmasta, Suomessa pääkysymys on saada alueellis-paikallinen taso vahvemmaksi ja koostetummaksi. Tätähän jo yritettiin edellisillä hallituskausilla kuntien yhdistämisellä, mutta kun se ei onnistunut, yritetään tätä nyt maakuntien kautta.

Tässä yhteydessä ei ole mahdollista eikä tarpeen mennä syvemmälle maakuntia ja sotea koskevaan keskusteluun ja argumentteihin. Riittänee, kun totean, että pääsuuntana työvoimapolitiikan ja työvoimapalvelujen laajemman yhteistyön ja vaikuttavuuden tavoittelemisessa näyttäisi Suomen kannalta tärkeissä 'vertailumaissa' kulkevan kohti entistä vahvempaa alueellis-paikallista kumppanuutta, jossa yhdistellään voimavaroja.

Pääsuuntana ei siis suinkaan ole markkinoituminen tai työvoimapalvelujen laajamittainen yksityistäminen, vaan kumppanuuksien toimivuus. Britanniakin, joka on Suomen tämän hetken markkinavoimien käyttämisen suunnitelmien yksi mallimaa, on sekin siis nostamassa itse asiassa juuri kumppanuuden, kaupunkiseutujen ja kokonaisvoimavarojen näkökulmaa.

4.2. Käynnissä olevat työllisyyskokeilut ja Suomen suunta

Tällaisen alueellis-paikallisen kumppanuuden kehittäminen on parhaillaan käynnissä useissa työllistämiskokeiluissa, kuten julkisuudessa paljon esillä olevassa Pirkanmaan työllisyyskokeilussa, jossa keskeisenä pyrkimyksenä ovat juuri samanlaiset asiat, kuin edellä mainitussa devoluutiokehityksessa mm. Britanniassa. Pirkanmaan kokeilussa on mukana myös yksityisiä yrityksiä ja palveluja ja Pirkanmaan 'konseptin' puitteissa näiden roolia olisi helppo lisätä tarpeen mukaan.

Pirkanmaan kokeilun vaikuttavuutta parhaillaan tutkitaan, joten siitä on vielä ennenaikaista sanoa mitään täsmällistä. On sitä paitsi otettava huomioon, että kokeilu on käytännössä toiminut vain vuoden TE-toimiston vaikeamman asiakaskunnan parissa (ei-ansiosidonnaiset), joilla on tyypillisesti lausuntoni alussa mainitsemia

[2] https://www.corecities.com/

komplekseja ongelmia, joissa vaikuttavuus ei heti suinkaan ole avointen markkinoiden työ, vaan jotain merkityksellisiä askelia siihen suuntaan.

Toimintatapa on Pirkanmaan kokeilussa joka tapauksessa ollut sellainen, että siinä on ensimmäistä kertaa Suomen työllisyyskokeilussa oikeasti ylitetty (lailla 505/2017) kunta-valtio raja ja viimeinkin pystytty käyttämään kunnan, sen kumppaneiden ja TE-toimiston voimavaroja ja osaamista ja tietokantoja yhden katon alla integroidusti. Tätä ei ole aikaisemmin tehty edes TYP-toiminnassa. Aktivointiasteet on saatu nousemaan merkittävästi ja on syntynyt uusia kumppanuuksien yhteistyömuotoja. Resursseja on toimintaan saatu kaupunkiseudulta lisää, joka on mahdollistanut mm. 'omavalmentajatoiminnan', joka on lisännyt henkilökohtaisen palvelun intensiteettiä. Henkilökohtainen palveluhan on ohentunut merkittävästi TE-toimistoissa resurssien vähenemisen myötä.

Hankkeelta voi siis mahdollisesti odottaa vaikuttavuuden paranemista laajasti ymmärretyn aktivoitumisen ja kumppanuuden merkeissä, mutta tätä on vielä tutkittava ja verrattava muualla tehtyyn, sekä erotettava suhdanteen ja lisärahoituksen vaikutukset ym.

Koska maakuntien ja kasvupalvelujen käynnistäminen on viivästymässä, olisi jatkuvuuden ja Suomen haasteiden kannalta järkevää ulottaa tällainen kokeilutoiminta maakuntien ylösajoon asti. Yksityisten palvelujen kokeilut – joita lausunnon kohteena oleva lakiesitys pyrkii mahdollistamaan, voisi toteuttaa näiden rinnalla tai sisällä. Jos maakuntia ja kasvupalveluja ei tule ollenkaan, on tärkeää arvioida työvoimapalvelujen yksityistämisen laajuus niissä konteksteissa ja niitä arvioita vasten, joita olen lausunnossani pyrkinyt osaltaan avaamaan.

Lopuksi

Kaiken kaikkiaan on mielestäni kysymys siitä millainen näkemys, tavoitteet ja työllisyyden edistämisen sekä työvoimapalvelujen kokonaismalli Suomessa tarvitaan työmarkkinoiden ja työurien haasteiden edessä. Kannatan vahvan julkisen johtamana ja koordinoimana toteutettua kumppanuusmallia, jossa alueellis-paikallisella otteella on tärkeä rooli. Nyt lausunnon kohteena oleva työvoimapalvelulaki jää liian irralliseksi ja ennenaikaiseksi ja avaa työvoimapalveluja liikaa sen alkupäästä ja ohentaa viranomaisten otetta liikaa. Sen tarkoituksia voidaan edistää myös korjaamalla näitä kohtia.